

***Diagnoza osób zagrożonych
przemocą w rodzinie
W
powiecie kętrzyńskim***

-Kętrzyn 2014-

MINISTERSTWO PRACY
I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Spis treści

Wstęp	3
I. Przemoc w rodzinie-podstawy teoretyczne	5
II. Założenia metodologiczne.....	10
III. Wyniki badań	12
IV. Wnioski.....	25
Bibliografia.....	27
Spis tabel i wykresów.....	28

Rodzina ma bez wątpienia kluczowy wpływ na życie człowieka. To środowisko w którym kształtuje się osobowość, system wartości, poglądy. Rodzina jest przedmiotem badań wielu dyscyplin naukowych. Dlatego też istnieje bardzo dużo definicji i różnorodne dysertacje dotyczące jej problemów. M. Ziemska określa rodzinę jako "naturalną grupę społeczną, składającą się głównie z małżonków i ich dzieci, stanowiąca całość względnie trwałą, podlegającą dynamicznym przekształceniom, związaną głównie z biegiem życia jednostek wchodzących w jej skład".¹

We współczesnej rodzinie można zaobserwować wiele przemian, które związane są z przeobrażeniami całego społeczeństwa. Związane jest to ze zmianami instytucjonalnymi, politycznymi, ekonomicznymi, kulturowymi, społecznymi oraz demograficznymi. Z jednej strony owe transformacje można traktować jako naturalne konsekwencje rozwoju społecznego. Z drugiej zaś może to być niepokojący symptom zagrożenia czy kryzysu rodziny. Według Z. Tyszki „rodzina współczesna rodzina znajduje się pod naporem wielu czynników zewnętrznych, które wpływają na jej gwałtowne, wielorakie przemiany. Jedne z nich wywierają wpływ pozytywny i polepszają jej warunki życia (postęp techniczny, osiągnięcia medycyny), inne zaś powodują dezintegrację i dezorganizację; naruszają podstawowe normy rodzinne regulujące funkcjonowanie rodziny i jej członków w samej rodzinie i poza nią.”²

Pojawiające się zmiany we współczesnej rodzinie wyrażają się w szczególności w przeobrażeniach:

- wzorców tworzenia rodzin,
- wielkości rodzin,
- sposobów realizowania przez rodziny ich podstawowych zadań,
- warunków życia rodzin i sytuacji zdrowotnej jej członków,
- zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania rodzin,
- poczucia bezpieczeństwa socjalnego.³

Zagrożeniem dla współczesnej rodziny jest przede wszystkim stosowanie przemocy. Może być ona zarówno skutkiem jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Jest to najgorszy rodzaj przemocy, gdyż przemoc jest doświadczana od osób najbliższych, od których powinno się dostawać dobro, wsparcie, miłość i zrozumienie, a nie cierpienie, krzywdę i ból. Przemoc

¹ Ziemska M., „Rodzina współczesna, Wyd. UW, Warszawa 2001, s. 21.

² Tyszka Z., Rodzina współczesna- jej geneza i kierunki przemian, [w:] Ziemska M., Rodzina...op., cit., s.78.

³ Żebrowski J., Współczesne przeobrażenia w funkcjonowaniu rodziny, UG Gdańsk, 2002s., 17.

w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania, często przez lata skrywanym za szczelnie zamkniętymi drzwiami. Jednak już coraz częściej przestaje być tematem tabu, częściej mówi się o niej głośno w mediach i debatach społecznych. Znajduje to odzwierciedlenie w obowiązujących przepisach prawnych coraz lepiej regulujących kwestie wykrywania przestępstw z udziałem przemocy w rodzinie, a także przeciwdziałania im.

Chęć efektywniejszego, wielotorowego działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz uwrażliwienia społeczeństwa na tę problematykę stało się argumentem do przygotowania przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie **„Diagnozy osób zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie kętrzyńskim”**.

W pierwszej części diagnozy dokonano ogólnej charakterystyki zjawiska przemocy w rodzinie. Na podstawie sprawozdania Wojewódzkiej Komendy Policji w Olsztynie przedstawiono również skalę zjawiska przemocy w województwie warmińsko-mazurskim.

Następna część skupiła się wokół założeń metodologicznych. Przedstawiono cel badań, przedmiot oraz podmiot badań. Jak również omówiono metodę, technikę i narzędzie badawcze, za pośrednictwem którego gromadzono materiał.

W rozdziale trzecim zaprezentowano wyniki badań własnych.

I Przemoc w rodzinie-podstawy teoretyczne

Zgodnie z zapisami *Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005r.* przemoc w rodzinie to „to jednorazowe albo powtarzające się umyślnie działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym bądź psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”⁴.

Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” definiuje przemoc jako zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody”⁵.

PRZEMOC W RODZINIE CHARAKTERYZUJE SIĘ TYM, ŻE:

1. **JEST INTENCJONALNA** Przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary.
2. **SIŁY SĄ NIERÓWNOMIERNE** W relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza a sprawca silniejszy.
3. **NARUSZA PRAWA I DOBRA OSOBISTE** Sprawca wykorzystuje przewagę siły narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.).
4. **POWODUJE CIERPIENIE I BÓL** Sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.⁶

Ofiarą przemocy w rodzinie może być: dziecko, współmałżonek, partner, osoba starsza, osoba niepełnosprawna.

⁴ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, (Dz.U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.)

⁵ <http://www.niebieskalinia.pl/edukacja/podstawowe-informacje-o-przemocy/definicje>

⁶ Tamże

Wyróżniamy następujące rodzaje przemocy w rodzinie: **fizyczna, psychiczna, seksualna, ekonomiczna** oraz **zaniedbanie**. Poniżej wyjaśniono poszczególne rodzaje przemocy w rodzinie wraz z możliwymi skutkami ich doznawania.

Fizyczna - naruszenie nietykalności fizycznej. Przemoc fizyczna jest intencjonalnym zachowaniem powodującym uszkodzenie ciała lub niosącym takie ryzyko, np.: popychanie, szarpanie, ciągnięcie, szturchanie, klepanie, klapsy, ciągnięcie za uszy, włosy, szczypanie, kopanie, bicie ręką, pięścią, uderzenie w twarz - tzw. "policzek", przypalanie papierosem, duszenie, krępowanie ruchów, itp. Skutki doznawania przemocy fizycznej mogą być bezpośrednie, czyli uszkodzenia ciała - urazy, rany, złamania, stłuczenia, zadrapania, siniaki, poparzenia oraz choroby w wyniku powikłań i stresu, zespół stresu pourazowego, życie w chronicznym stresie, poczuciu zagrożenia, strachu, lęku, napady paniki, bezsenność, zaburzenia psychosomatyczne, itp.;

Psychiczna - naruszenie godności osobistej. Przemoc psychiczna zawiera przymus i groźby np.: obrażanie, wyzywanie, osądzanie, ocenianie, krytykowanie, straszenie, szantażowanie, grożenie, nieliczenie się z uczuciami, krzyczenie, oskarżanie, obwinianie, oczernianie, krzywdzenie zwierząt, czytanie osobistej korespondencji, ujawnianie tajemnic, sekretów, wyśmiewanie, lekceważenie, itp.; Przemoc psychiczna jest najczęstszą formą przemocy i jest trudna do udowodnienia. Doznawanie przemocy psychicznej powoduje zniszczenie poczucia mocy sprawczej ofiary, jej poczucia własnej wartości i godności, uniemożliwienie podjęcia jakichkolwiek działań niezgodnych z zasadą posłuszeństwa, osłabienie psychicznych i fizycznych zdolności stawiania oporu oraz wyrobienie przekonania o daremności jego stawiania, odizolowanie od zewnętrznych źródeł wsparcia, całkowite uzależnienie ofiary od prześladowcy, stały strach i utrata nadziei, choroby psychosomatyczne, ciągły stres, zaburzenia snu, itp.

Seksualna - naruszenie intymności. Przemoc seksualna polega na zmuszaniu osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowaniu aktywności seksualnej, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania jej o zgodę lub gdy na skutek zaistniałych warunków obawia się odmówić. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu. Np.: wymuszanie pożycia, obmacywanie, gwałt, zmuszanie do niechcianych praktyk seksualnych, nieliczenie się z życzeniami partnerki/partnera, komentowanie szczegółów anatomicznych, ocenianie sprawności seksualnej, wyglądu, itp. Doznawanie przemocy seksualnej niesie za sobą obrażenia fizyczne, ból i cierpienie, obniżoną samoocenę i poczucie własnej wartości, utratę poczucia atrakcyjności i godności, zaburzenia seksualne,

oziębłość, zamknięcie się /lęk, strach, unikanie seksu/, uogólnioną niechęć i obawę do przedstawicieli płci sprawcy przemocy, itp.;

Ekonomiczna - naruszenie własności. Przemoc ekonomiczna wiąże się celowym niszczeniem czyjejs własności, pozbawianiem środków lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby. Np.: niszczenie rzeczy, włamanie do zamkniętego osobistego pomieszczenia, kradzież, używanie rzeczy bez pozwolenia, zabieranie pieniędzy, przeglądanie dokumentów, korespondencji, dysponowanie czyjąś własnością, zaciąganie pożyczek "na wspólne konto", sprzedawanie osobistych lub wspólnych rzeczy bez uzgodnienia, zmuszanie do spłacania długów, itp. Doświadczanie przemocy ekonomicznej skutkuje całkowitą zależnością finansową od partnera, niezaspokojeniem podstawowych potrzeb życiowych, biedą, zniszczeniem poczucia własnej godności i wartości, znalezieniem się bez środków do życia.

Zaniedbanie - naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich. Jest formą przemocy ekonomicznej i oznacza np.: nie dawanie środków na utrzymanie, pozbawianie jedzenia, ubrania, schronienia, brak pomocy w chorobie, nie udzielenie pomocy, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka, itp.⁷

Relacja pomiędzy osobą stosującą przemoc i jej doznającą ma swój specyficzny przebieg. Analiza cykli przemocy pozwala ukazać w jaki sposób osoby doznające przemocy są wiktymizowane. Na cykl przemocy składają się trzy następujące po sobie fazy:

1. Faza narastania napięcia

2. Faza ostrej przemocy

3. Faza miodowego miesiąca⁸

Faza narastania napięcia- pierwszą fazę cyklu charakteryzuje pojawianie się coraz częściej sytuacji konfliktowych oraz wyczuwalny wzrost napięcia w związku. Osoba stosująca przemoc staje się drażliwa, każdy drobiazg wyprowadza ją z równowagi, jest ciągle spięta i poirytowana, swoje emocje wyładowuje na ofierze: może ją poniżyć, krytykować. Sprawca sprawia wrażenie, jakby nie panował nad swoim gniewem. Każdy szczegół jest dobrym pretekstem do wszczęcia konfliktu i awantury. W tej fazie może on więcej pić alkoholu, przyjmować narkotyki lub inne substancje odurzające.

⁷ <http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/8-rodzaj-przemocy>

⁸ <http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/30-cykle-przemocy-w-rodzinie>

W drugiej fazie cyklu napięcie, które narastało w sprawcy znajduje upust. Zachowanie jego staje się bardzo nieprzewidywalne, gwałtowne, często wpada w szał. Wybuchy gniewu mogą wywołać małe drobiazgi np. pozostawienie jakiejś rzeczy w danym miejscu, opóźnienie posiłku. Dochodzi do eksplozji zachowań agresywnych, które mogą objawiać się biciem pięściami, przedmiotami (książka, garnek, kabel itp.), kopaniem, grożeniem bronią, duszeniem. Można zaobserwować również silne natężenie agresji słownej. Skutki użytej przemocy mogą być różne, te fizyczne to m.in. podbite oko, siniaki i otarcia, wybity ząb, połamane kości, obrażenia wewnętrzne, poronienie, a nawet śmierć. Od strony psychologicznej następstwem doznawania przemocy może być apatia, depresja, a nawet samobójstwo.

Trzecia faza cyklu to „miesiąc miodowy”. W tej fazie osoba stosująca przemoc zaczyna okazywać skruchę, ciepło i miłość. Przynosi kwiaty, prezenty, zachowuje się tak, jakby przemoc nigdy nie miała miejsca. Dbą o ofiarę, spędza z nią czas i utrzymuje satysfakcjonujące kontakty seksualne, itp. Patrząc z zewnątrz na takie osoby można odnieść wrażenie, że są szczęśliwą, świeżo zakochaną parą. Jeśli wcześniej osoba doznająca przemocy weszła na drogę prawną (złożenie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, sprawa rozwodowa itp.) w tej fazie może się wycofać z tych działań, wierząc, że sytuacja wróciła do normy i przemoc już nie powróci. Faza miodowego miesiąca jednak mija i niebawem zatacza się krąg i znowu pojawia się faza narastania napięcia. Ta faza cyklu przemocy ma niezwykle silny wpływ na pozostawanie osoby jej doznającej w krzywdzącym związku. To tutaj powstają złudne nadzieje, że sprawca zmieni się. Łatwo pod wpływem tego co dzieje się w tej fazie, zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch etapów. Prawdziwym zagrożeniem jakie niesie ze sobą ta faza jest fakt, że przemoc w następnym cyklu jest jeszcze gwałtowniejsza. Cykle takie mogą trwać przez wiele lat, przy czym zwykle skracają się fazy "miodowego miesiąca", wydłużają i bardziej dramatycznie przebiegają fazy narastania napięcia i gwałtownej przemocy. To co kiedyś było w fazie "miodowego miesiąca" przyjemności przekształca się w unikanie przykrości, bólu i cierpienia. Po pewnym czasie faza miodowego miesiąca zanika całkowicie i pozostają tylko dwie fazy.⁹

Uporządkowanie wiedzy na temat zjawiska przemocy w rodzinie pozwala zrozumieć jej mechanizmy oraz konsekwencje. Jest to szczególnie ważne dla osób, które mają wątpliwości co do tego, czym jest przemoc. W społeczeństwie istnieją mity dotyczące przemocy w rodzinie, mające charakter stereotypów myślowych, które służą głównie usprawiedliwianiu przemocy zarówno przez jej sprawców, świadków oraz same osoby

⁹ Tamże

doznające przemocy. Ponadto utrudniają one prawidłowe reagowanie na akty przemocy w rodzinie.

Najczęściej występujące mity to¹⁰:

- Syndrom bitej kobiety dotyczy jedynie małego procentu populacji
- Bite kobiety są masochistkami
- Bite kobiety są szalone
- Przemoc zdarza się tylko w rodzinach patologicznych
- Kobiety z grup mniejszościowych są bite częściej niż inne
- Wierzenia religijne mogą powstrzymać przemoc
- Bite kobiety są niewykształcone i mają mniejsze kwalifikacje
- Mężczyźni bijący kobiety mają mniej sukcesów i możliwości w radzeniu sobie z otaczającym światem
- Picie alkoholu jest przyczyną przemocy
- Mężczyźni bijący swoje żony są psychopatami
- Żona bijącego ją męża, bije również własne dzieci
- Kiedy kobieta została raz zbita, będzie bita zawsze
- Długotrwałe relacje oparte na przemocy mogą ulec zmianie na lepsze
- Maltretowane kobiety zasługują na bicie
- Mężczyźni stosujący przemoc potrafią się zmienić po ślubie
- Dzieci potrzebują ojca nawet, jeśli on używa przemocy.

¹⁰ Na podstawie Materiałów Szkoleniowych Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie- Olsztyn 2014r.

II Założenia metodologiczne

II.1 Cel badań

Celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie zjawiska oraz środowisk zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie kętrzyńskim.

Zebrane dane pozwolą:

- uwidocznić skalę problemu
- zaprezentować postawy społeczne wobec problemu przemocy w rodzinie,
- posłużą do efektywniejszego prowadzenia działań skierowanych na eliminację zjawiska.

II.2 Przedmiot badań

Przedmiotem badań było zjawisko przemocy w rodzinie oraz liczba osób zagrożonych tym zjawiskiem w powiecie kętrzyńskim. W szczególności badanie zostało ukierunkowane na dostarczenie danych ilościowych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie oraz dostarczenie wskazań środowisk zagrożonych przemocą przez ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu kętrzyńskiego.

II.3 Podmiot badań

Badaniem zostali objęci: dorośli mieszkańcy powiatu kętrzyńskiego i uczniowie szkół ponadgimnazjalnych. Dodatkowo pozyskane zostały dane z:

- ośrodków pomocy społecznej (MOPS Kętrzyn, GOPS Kętrzyn, MOPS Reszel, MOPS Kosze, GOPS Barciany, GOPS Srokowo),
- zespołów interdyscyplinarnych z terenu powiatu kętrzyńskiego,
- Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej w Kętrzynie,
- Komendy Powiatowej Policji w Kętrzynie,
- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie.

III.4 Metody, narzędzia i techniki badawcze

Badanie przeprowadzono dwutorowo. Pierwszą techniką badawczą była ankieta adresowana do dorosłych mieszkańców powiatu kętrzyńskiego (100 respondentów)

oraz do uczniów szkół ponadgimnazjalnych w Kętrzynie (100 respondentów), czyli do potencjalnych świadków lub osób doświadczających przemocy. Druga technika to analiza danych ilościowych dotyczących problematyki przemocy w rodzinie z okresu ostatnich dwóch lat zastanych w wyżej wymienionych instytucjach.

III Wyniki badań

Badaniem zostali objęci mieszkańcy powiatu kętrzyńskiego. Powiat kętrzyński położony jest w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego, od północy graniczy z Rosją, od wschodu z powiatem węgorzewskim, od południowego zachodu z powiatem giżyckim, od południowego z powiatami mrągowskim i olsztyńskim, a od zachodu z powiatem bartoszyckim. Stolicą powiatu jest miasto Kętrzyn. W skład powiatu wchodzi: Gmina Miejska Kętrzyn, Gmina Wiejska Kętrzyn, Gmina i Miasto Korsze, Gmina i Miasto Reszel, Gmina Barciany i Gmina Srokowo. Powiat kętrzyński zajmuje obszar 1.213 kilometrów kwadratowych i zamieszkuje go 66108 mieszkańców.¹¹

Komenda Powiatowa Policji w Kętrzynie

Z uwagi na fakt, iż policja jest jednym z kluczowych podmiotów wśród instytucji i służb w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, badaniem objęto Komendę Powiatową Policji w Kętrzynie.

W okresie ostatnich dwóch lat (tj. rok 2013 i 2014- stan na dzień 04.09.2014r.) Komenda odnotowała **766** przypadków interwencji domowych dotyczących przemocy w rodzinie i założenie tylu samych Niebieskich Kart. Jeżeli chodzi o rodzaj przemocy, odnotowano przemoc fizyczną oraz psychiczną. W 37 przypadkach to kobiety były osobami stosującymi przemoc, w tym 8 kobiet w chwili interwencji była pod wpływem alkoholu. W 727 przypadkach interwencji, mężczyźni stosowali przemoc, w tym 324 pod wpływem alkoholu. Odnotowano również 2 przypadki stosowania przemocy w rodzinie przez osoby nieletnie. Charakterystykę osób stosujących przemoc przedstawia poniższa tabela:

Tabela 1 Osoby stosujące przemoc (dane z Komendy Powiatowej Policji w Kętrzynie)

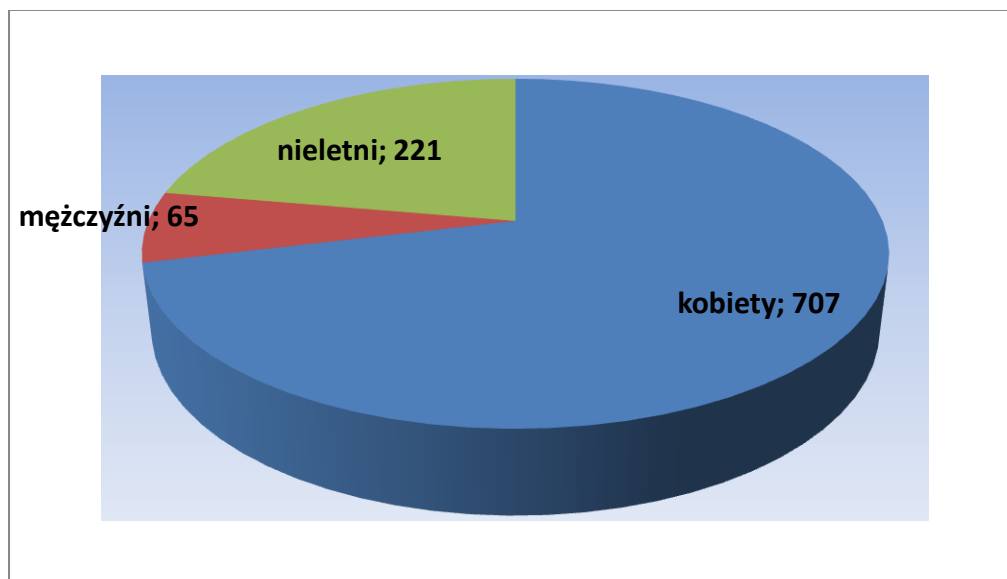
	Liczba	Liczba osób pod wpływem alkoholu
Kobiety	37	8
mężczyźni	727	324
Nieletni	2	0

Źródło : Badanie własne

¹¹ Dane Głównego Urzędu Statystycznego w Olsztynie (Dane na 2012r.)

W badanym okresie Komenda Powiatowa Policji w Kętrzynie zarejestrowała **993** osoby doznające przemocy ze strony osób bliskich. Wśród nich 707 osób to kobiety, 65-mężczyźni, a 221 osoby nieletnie. Obrazuje to poniższy wykres.

Wykres 1 Osoby stosujące przemoc-dane z KPP w Kętrzynie

Źródło: Badanie własne

Zgłoszenia do Policji o stosowaniu przemocy w rodzinie najczęściej trafiają od osób doznających przemocy, często również od świadków i osób bliskich.

Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej

Badaniem objęto również Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej w Kętrzynie. W monitorowanym okresie zarejestrowano 345 osób z dozorem kuratorskim, w tym **32 osoby objęte były dozorem z powodu stosowania przemocy w rodzinie**. We wszystkich przypadkach była to przemoc fizyczna. Wśród osób stosujących przemoc, 2 osoby to kobiety, a 30 to mężczyźni. Przypadki te dotyczyły bardzo często rodzin, w których występuje zjawisko uzależnienia i bezrobocia.

Ośrodki Pomocy Społecznej

Badanie obrazu zjawiska osób uwikłanych i zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie kętrzyńskim nie mogłoby się odbyć bez pozyskania danych z Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu całego powiatu, tj. MOPS w Kętrzynie, MOPS w Reszlu, MOPS w Korszach, GOPS w Kętrzynie, GOPS w Barcianach oraz GOPS w Srokowie.

Z uzyskanych informacji wynika, iż pod opieką powyższych ośrodków pozostaje **291 rodzin**, w których zdiagnozowany jest problem przemocy w rodzinie. Najczęściej jest to przemoc fizyczna i psychiczna, często zaniedbanie, a rzadziej przemoc seksualna i ekonomiczna. Bardzo często są to rodziny z problemem uzależnienia oraz bezrobocia, często do przemocy dochodzi w rodzinach pełnych i wielodzietnych. W badanym okresie zarejestrowano **569 osób stosujących przemoc**, w tym **47 osób stanowią kobiety, 519 to mężczyźni, a 3 przypadki to osoby nieletnie**. Natomiast jeżeli chodzi o osoby doznające przemocy, to 505 to kobiety, 51-mężczyźni, a 43 osoby to nieletni. Podsumowując powyższe dane w analizowanym czasie 569 osób stosowało przemoc wobec 599 osób. Według opinii pracowników socjalnych najczęściej na stosowanie przemocy w rodzinie ma wpływ wychowanie, uzależnienia oraz warunki socjalne rodziny. Pracownicy socjalni zostali poproszeni o wskazanie liczby rodzin w których podejrzewają występowanie przemocy. Reasumując dane uzyskane z 6 ośrodków pomocy społecznej, w powiecie kętrzyńskim **podejrzewa się występowanie przemocy wśród 113 rodzin**. Najwięcej wskazuje się na przemoc psychiczną. Może to się wiązać z tym, iż ten rodzaj przemocy jest trudny do zdiagnozowania i udowodnienia, a osoby uwikłane w przemoc psychiczną bardzo często boją się do tego przyznać.

Zespoły Interdyscyplinarnych ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Stworzenie pełnego obrazu diagnozy wymagało również objęcia badaniem Zespołów Interdyscyplinarnych ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W powiecie kętrzyńskim działa 6 zespołów. Zespół ma za zadanie m.in. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, następnie podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w celach zapobiegawczych bądź podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym patologią.

Z pozyskanych danych wynika, że **622 osoby stosowało przemoc wobec 636 osób**. Zgłoszenia do zespołów interdyscyplinarnych o stosowaniu przemocy najczęściej trafiają od instytucji, takich jak: policja, ośrodki pomocy społecznej, placówki oświatowe, służba zdrowia oraz gminna komisja ds. rozwiązywania problemów alkoholowych. Rzadko natomiast od osób doznających przemocy, świadków i osób bliskich.

Poniższa tabela obrazuje uzyskane dane z uwzględnieniem podziału na osoby doznające i stosujące przemoc w rodzinie.

Tabela 2 Liczba osób stosujących i doznających przemocy-ZI

	Osoby <u>stosujące przemoc</u> w rodzinie	Osoby <u>doznające przemocy</u> w rodzinie
KOBIETY	52	558
MĘŻCZYŹNI	568	62
NIELETNI	2	16
OGÓLEM	622	636

Źródło: Badanie własne

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Każdego dnia mieszkańcy powiatu kętrzyńskiego mają możliwość skorzystania z poradnictwa specjalistycznego. Codziennie porad udzielają pracownicy socjalni, natomiast w określone dni tygodnia pozostali specjaliści tj. prawnik i psycholog.

W roku 2013 udzielono 136 porad dla osób doznających przemocy w rodzinie.

W I półroczu 2014 roku udzielono 39 porad dla osób doznających przemocy w rodzinie

Przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie dział Punkt Interwencji Kryzysowej z 8 miejscami hostelowymi. Do Punktu trafiają osoby/rodziny znajdujące się w kryzysie. Zasadą jest, że mieszkańcem może być osoba/rodzina, która zostanie skierowana przez ośrodek pomocy społecznej lub przez Policję.

W **2013r.** z PIK ze względu na przemoc w rodzinie skorzystało 16 osób. W I półroczu 2014 roku skorzystało 5 osób

W PCPR prowadzone są oddziaływania korekcyjno – edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Program korekcyjno – edukacyjny prowadzony jest w oparciu o program z Duluth „Program korekcyjno – edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie Partner”

W 2013r. w ramach programu w zajęciach wzięło udział **18 osób z czego 10 ukończyło program.** 8 osób ze względu na niską frekwencję nie uzyskało zaświadczenia o ukończeniu programu. Program był realizowany w dwóch edycjach. Pierwsza edycja odbyła się w terminie: 27 kwietnia do 27 lipca 2013r., a druga edycja programu była realizowana w terminie od 17 września do 11 grudnia 2013r. W ramach monitoringu współpracowano z ośrodkami pomocy społecznej, właściwymi dla miejsca zamieszkania lub pobytu sprawcy –

uczestnika programu poprzez konsultowanie poszczególnych przypadków. W trakcie trwania programu terapeuci prowadzący program kontaktowali się z rodzinami sprawców i zapraszali na spotkania indywidualne na temat konsultacji dot. doświadczanej przemocy.

Tabela 3 Uczestnicy programu korekcyjno-edukacyjnego

	rozpoczęły			przerwały			ukończyły		
	kobiety	mężczyźni	razem	kobiety	mężczyźni	razem	kobiety	mężczyźni	razem
2013	2	16	18	1	7	8	1	9	10

Źródło: Badanie własne

Tabela 4 Skierowani do programu w 2013r.

Sąd	Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej	Policja	Zespoły Interdyscyplinarne	Ośrodki Pomocy Społecznej	Z własnej woli
8	1	1	13	5	1

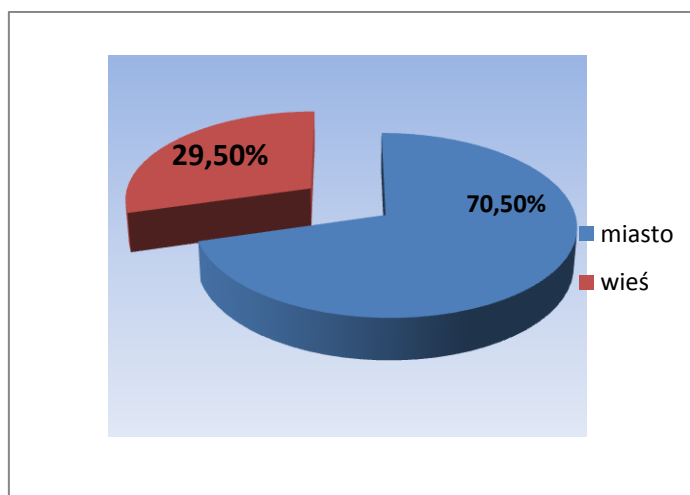
Źródło: Badanie własne

I półrocze 2014r.

Pierwsza edycja programu rozpoczęła się 24.04.2014r. i trwała do 30.07.2014r. W programie uczestniczyło 7osób: 6 mężczyzn i 1 kobieta. Program ukończyło 4 mężczyzn. Pozostali ze względu na niską frekwencję nie uzyskali zaświadczenia o ukończeniu programu.

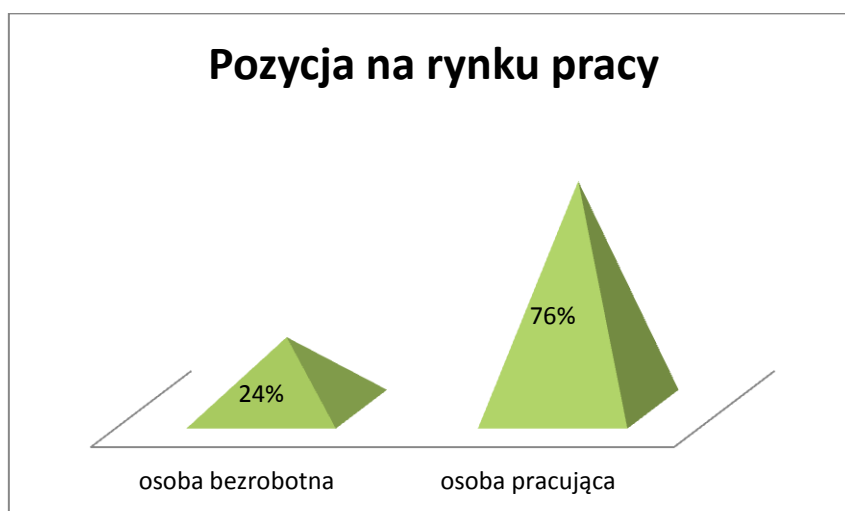
Badanie mieszkańców powiatu kętrzyńskiego

Badanie mieszkańców powiatu za pomocą anonimowych ankiet pozwoliło zbadać wiedzę mieszkańców na temat zjawiska przemocy oraz skali występowania zjawiska przemocy w powiecie kętrzyńskim . W badaniu wzięło udział 200 mieszkańców powiatu kętrzyńskiego, w tym 100 uczniów szkół ponadgimnazjalnych. 50 % badanych stanowiły kobiety i 50 % mężczyźni. Większość osób to mieszkańcy miasta. Poniższy wykres przedstawia pochodzenie respondentów.

Wykres 2 Miejsce zamieszkania osób biorących udział w badaniu (N=200)

Źródło: Badanie własne

Dorosłym mieszkańcom powiatu zadano pytanie o pozycję na rynku pracy. Odpowiedź ilustruje kolejny wykres.

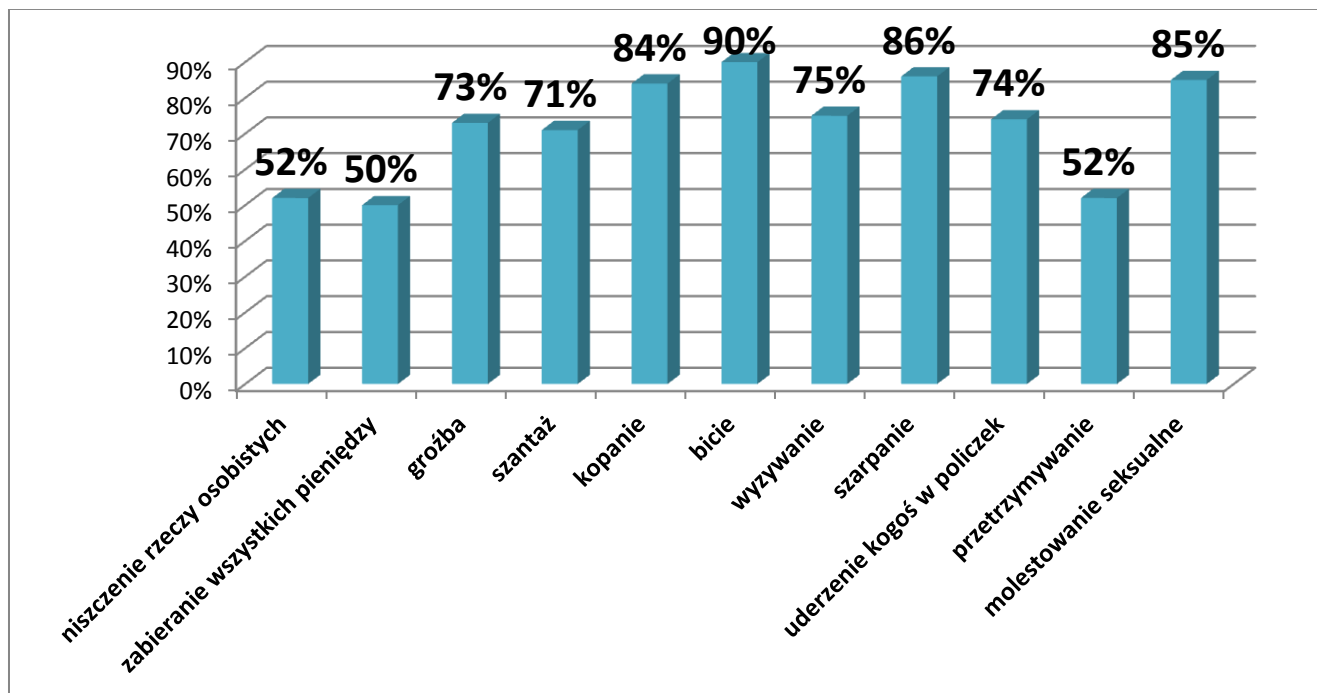
Wykres 3 Pozycja na rynku pracy (N=100)

Źródło: Badanie własne

W celu zbadania wiedzy na temat zjawiska przemocy zadano respondentom szereg pytań zamkniętych jednokrotnego oraz pytań wielokrotnego wyboru.

W pytaniu 1 zapytano o zachowania, które uznawane są za przejaw przemocy. Dorośli mieszkańcy powiatu mieli możliwość wielokrotnego wyboru spośród 17 odpowiedzi. Poniższy wykres ilustruje 11 najczęściej wybieranych zachowań, które zostały wskazane przez osoby wypełniające ankietę.

Wykres 4 Przejawy przemocy (N=100)

Procent przekracza 100 ze względu na wielokrotność wyboru odpowiedzi

Źródło: Badanie własne

Spośród innych wskazań znalazły się:

- Zaniedbywanie/brak opieki-34%
- Kontrolowanie-31%
- Wynoszenie z domu wspólnej własności- 38%
- Wyśmiewanie cudzych poglądów-32%
- Zaciąganie kredytów, obciążających wspólny budżet bez porozumienia z mężem/żoną-31%
- Demonstrowanie zazdrości 33%

Tak przedstawiały się odpowiedzi uczniów szkół ponadgimnazjalnych:

Tabela5 Przejawy przemocy (N=100)

1	Uderzenie kogoś w policzek	59%
2	Bicie	93%

3	Wyśmiewanie cudzych poglądów	49%
4	Groźenie pobiciem	71%
5	Przezywanie, obrażanie	63%
6	Odbieranie zarobionych pieniędzy	77%
7	Ograniczenie snu i jedzenia	52%
8	Szantażowanie, groźenie	83%
9	Popychanie, szturchanie	69%
10	Przetrzywanie w pomieszczeniu	73%

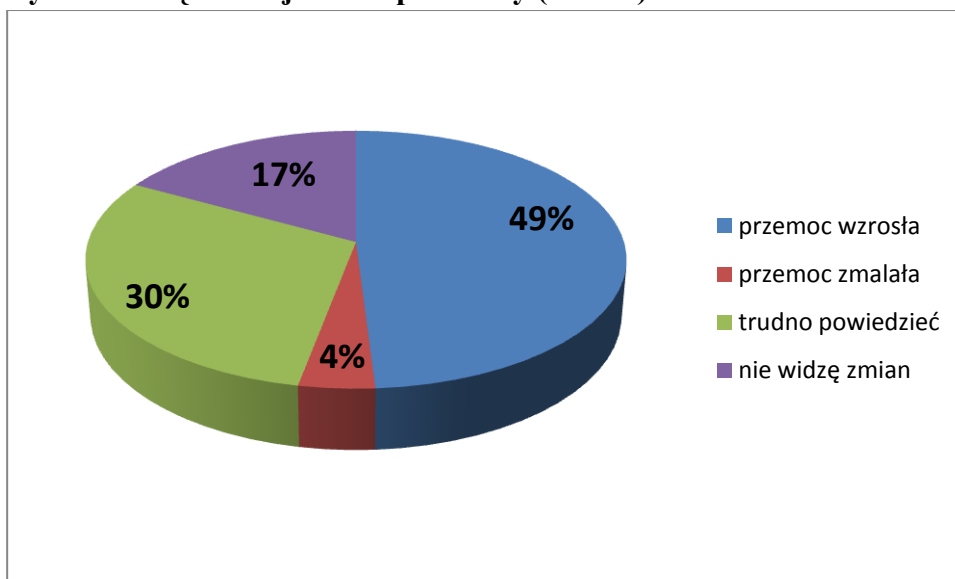
Procent przekracza 100 ze względu na wielokrotność wyboru odpowiedzi

Źródło: Badanie własne

Wśród najczęściej wskazywanych zachowań przemocowych znalazły się: bicie (93%), szantażowanie, groźenie(83%) oraz odbieranie zarobionych pieniędzy (77%).

Kolejne pytanie skierowane do dorosłych mieszkańców powiatu służyło określeniu zdania respondentów na temat natężenia zjawiska przemocy w rodzinie w ciągu ostatnich 5 lat. Prezentuje to wykres 5.

Wykres 5 Natężenie zjawiska przemocy (N=100)

Źródło: Badanie własne

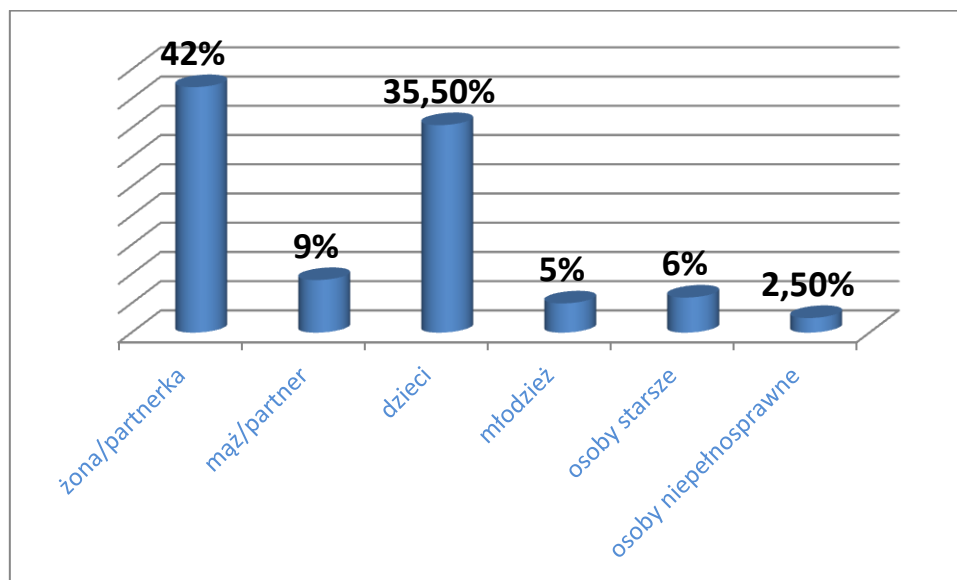
Jak wskazuje powyższy wykres, 49 % respondentów jest zdania, że w ciągu ostatnich 5 lat przemoc wzrosła, 17% nie widzi zmian, tylko 4 % badanych uważa, że przemoc zmalała, a 30 % miało trudność w określeniu odpowiedzi.

Następne pytanie dotyczyło tego, co ma wpływ na stosowanie przemocy. Pytanie zostało skonstruowane na zasadzie odpowiedzi zamkniętych, a respondenci mieli możliwość wybrania maksymalnie trzech odpowiedzi. Wybrali, że na stosowanie przemocy największy wpływ mają uzależnienia(alkoholizm-88%, narkomania 67%) oraz bezrobocie -27,5% i warunki socjalne-23,5%.

Kolejne pytanie miało na celu ustalenie czy istnieją okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy. **Według 74% badanych, przemoc nie ma usprawiedliwienia**, 14% respondentów uznało, że obrona własna, alkohol czy choroba psychiczna to okoliczności usprawiedliwiające przemoc. 12% nie jest w stanie określić swojego zdania.

Respondenci zostali zapytani o to, kto ich zdaniem jest osobą najczęściej doznającą przemocy w rodzinie. Według 42% badanych to kobiety najczęściej doświadczają przemocy w rodzinie. 35,5% respondentów jest zdania, że dzieci doznają przemocy. Natomiast 9 % wskazało na mężczyzn, 6% na osoby starsze, a 5 % na młodzież. Osoby niepełnosprawne zostały wskazane przez 2,5% respondentów. Odpowiedzi ilustruje wykres 6.

Wykres 6 Osoby doznające przemocy w rodzinie(N=200)

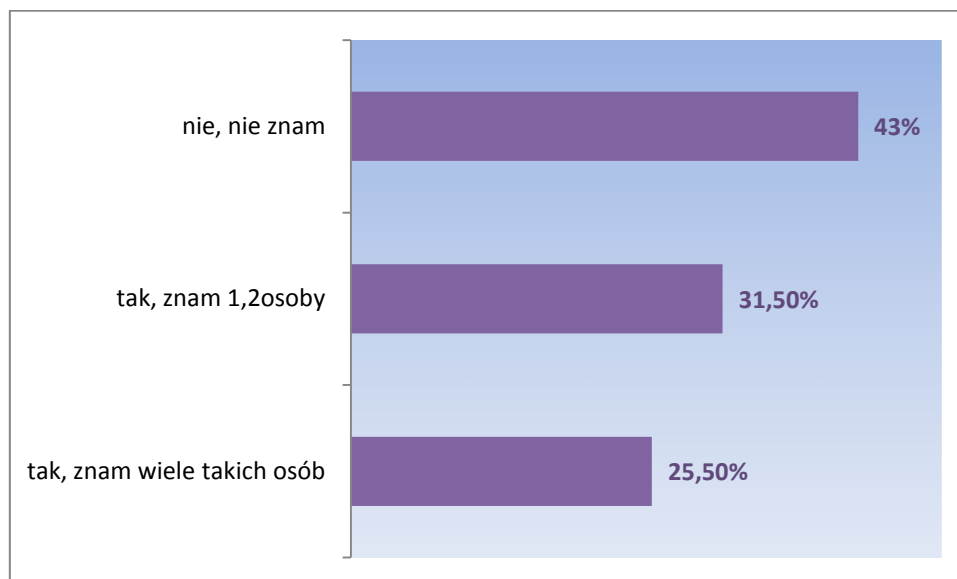

Procent przekracza 100 ze względu na wielokrotność wyboru odpowiedzi

Źródło: Badanie własne

Respondenci zostali zapytani o to czy znają osoby, które doświadczyły/doświadczenia przemoc w rodzinie. Ponad połowa badanych-57% zna takie osoby, a 25,5% osób zna ich wiele. Natomiast 43 % nie spotkało się z takim zjawiskiem. Odpowiedzi pokazuje poniższy wykres.

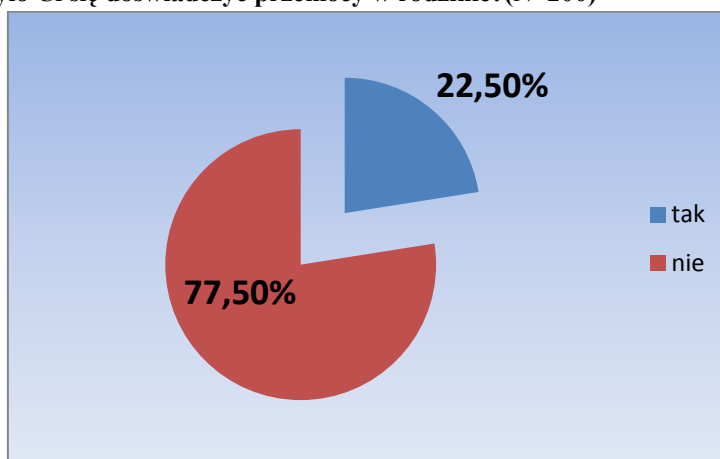
Wykres 7 Czy znasz osoby, które doświadczają lub doświadczyły przemoc w rodzinie?(N=200)

Źródło: Badanie własne

W ankiecie znalazły się również pytania o doświadczanie i stosowanie przemoc w rodzinie wśród respondentów. Ludziom z reguły trudno jest się przyznać do bycia osobą doznającą przemoc ze strony bliskich, a jeszcze trudniej do stosowania przemoc wobec członków rodziny. Istnieje możliwość, że część osób objętych badaniem nie identyfikuje zachowań jakie stosuje bądź doznaje jako przemoc pomimo zapewnień o anonimowości. **22,5%** respondentów potwierdziło, że **doznało przemoc w rodzinie**.

Wykres 8 Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemoc w rodzinie?(N=200)

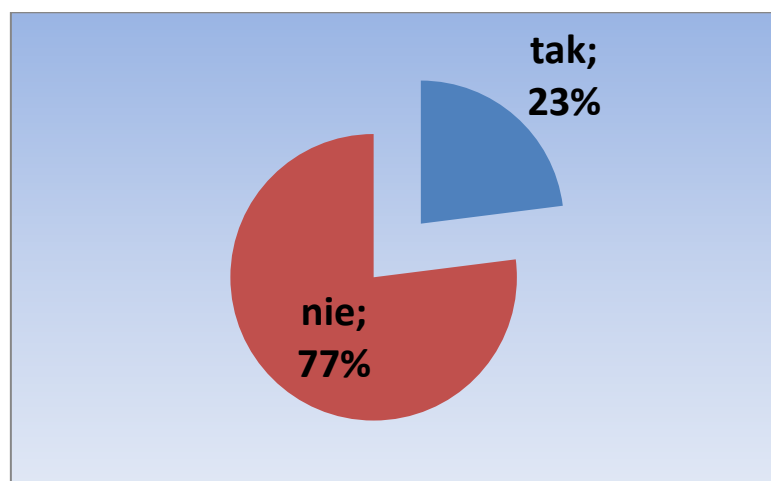
Źródło: Badanie własne

Wśród zachowań, których doświadczyło 25,5% badanych znalazły się (Procent przekracza 100 ze względu na wielokrotność wyboru odpowiedzi):

- zastraszanie 14,5%,
- bicie 14,5%,
- szarpanie 11,5%,
- wyśmiewanie 9%,
- wymuszanie 5,5%,
- wydzielanie pieniędzy 5%
- demonstrowanie zazdrości 4%,
- ośmieszanie zachowań seksualnych 2%,
- molestowanie 2 %,
- gwałt 1,5%.

Jeżeli chodzi o stosowanie przemocy wobec członków rodziny, to 23% respondentów przyznało się do jej używania. Ilustruje to poniższy wykres.

Wykres 9 Czy zdarzyło Ci się stosować przemoc wobec członków rodziny? (N=200)

Źródło: Badanie własne

Wśród zachowań, które stosowało 23% badanych znalazły się (Procent przekracza 100 ze względu na wielokrotność wyboru odpowiedzi):

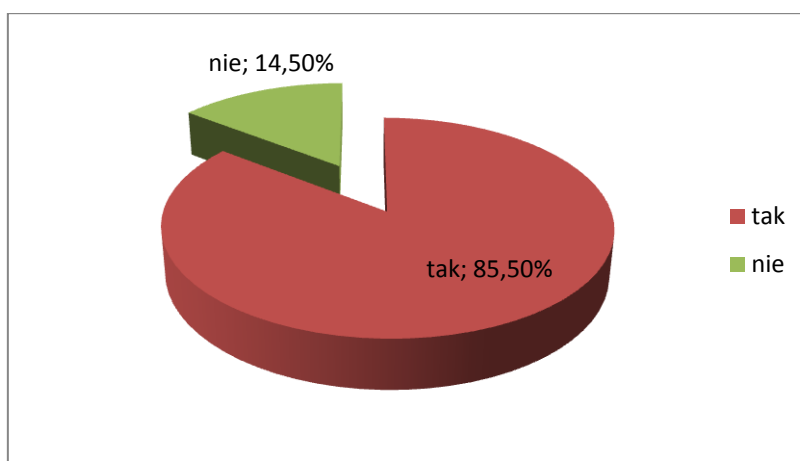
- bicie 9,5%,
- wyśmiewanie 9,5%
- szarpanie 5%,

- kontrolowanie wszystkich wydatków współmałżonka 5%,
- wydzielanie pieniędzy 4%,
- demonstrowanie zazdrości 3,5%,
- zastraszanie 2,5%,
- wymuszanie 2,5%,
- molestowanie 0,5%.

Z udzielonych odpowiedzi można wywnioskować, że najczęściej występującą przemocą jest fizyczna oraz psychiczna. Pojawia się również przemoc ekonomiczna i seksualna.

Respondenci zostali zapytani o to, czy wiedzą gdzie szukać pomocy, gdy jest się osobą doznającą przemocy lub jej świadkiem. Przeważająca większość, bo ponad 85,5 % badanych odpowiedziało twierdząco. Pokazuje to wykres 10.

Wykres 10 Czy wiesz gdzie szukać pomocy, gdy jest się osobą doznającą przemocy lub jej świadkiem ? (N=200)

Źródło: Badanie własne

W świadomości społecznej funkcjonują mity i stereotypy na temat przemocy ukazujące fałszywy obraz problemu. Usprawiedliwiają stosowanie przemocy, służą do ukrycia czy zbagatelizowania problemu, przez co utrudniają prawidłowe reagowanie na akty brutalności czy okrucieństwa wobec bliskich. Ponadto dają sprawcy sygnał o społecznym przyzwoleniu na przemoc, umacniają w nim pewność siebie i poczucie bezkarności, zniewalając ofiarę przemocy i zmuszając ją do milczenia. Osobom badanym zostało przedstawionych dziewięć mitów dotyczących zjawiska przemocy. Respondenci mieli za zadanie ustosunkować się do poniżej przedstawionych stwierdzeń. Największy odsetek badanych zgodził się ze stwierdzeniami: „picie alkoholu jest przyczyną przemocy”, „ofiary

przemocy w rodzinie akceptują taką sytuację”, „mężczyźni stosujący przemoc potrafią się zmienić po ślubie”.

Większość osób, gdyż aż 85 % jest zdania, że alkohol jest przyczyną przemocy. Faktem jest, iż alkohol może nasilać przemoc i ułatwia jej stosowanie. Jednak stan nietrzeźwości sprawcy nie usprawiedliwia znęcania się nad członkami rodziny. Ponad połowa badanych (52%) twierdzi, że ofiary przemocy w rodzinie akceptują taką sytuację. Faktem jest, że absolutnie nikt nie chce być źle traktowany przez swoich bliskich. Osoby doznające przemocy chcą przerwać przemoc, ale często nie potrafią tego zrobić. Mężczyźni stosujący przemoc wobec kobiet potrafią się zmienić po ślubie- tego zdania jest 24,5% respondentów. Większość kobiet ma nadzieje, że po ślubie mężczyzna zaprzestanie stosowania przemocy. Faktem jest natomiast, iż jeżeli sprawca nie podda się terapii z czasem eskalacja przemocy rośnie. Poniżej przedstawiono wszystkie wskazania respondentów.

Tabela 6 Mity dotyczące zjawiska przemocy (N=200)

	TAK
Bite kobiety są niewykształcone i mają mniejsze kwalifikacje	21%
Picie alkoholu jest przyczyną przemocy	85%
Mężczyźni stosujący przemoc wobec kobiet potrafią się zmienić po ślubie	24,5%
Dzieci potrzebują ojca nawet jeśli on używa przemocy	23,5%
Ofiara przemocy jest sama sobie winna	9,5%
Ofiary przemocy w rodzinie akceptują taką sytuację	52%
Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać	5,5%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach patologicznych	8,5%
Dowodem przemocy w rodzinie są jedynie widoczne ślady na ciele ofiary	8,5%

Procent przekracza 100 ze względu na wielokrotność wyboru odpowiedzi

Źródło: Badanie własne

IV Wnioski

Wyniki diagnozy ujawniły występowanie różnorodnych opinii na temat zjawiska przemocy oraz potwierdziły, że przemoc jest zjawiskiem często spotykanym w powiecie kętrzyńskim:

- w okresie ostatnich dwóch lat Komenda Powiatowa Policji odnotowała **766** przypadków interwencji domowych dotyczącej przemocy w rodzinie,
- w monitorowanym okresie zarejestrowano **32** osoby objęte dozorem kuratorskim z powodu stosowania przemocy w rodzinie,
- ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu kętrzyńskiego zarejestrowały **569** osób stosujących przemoc wobec **599** osób,
- z danych pozyskanych z 6 zespołów interdyscyplinarnych z terenu powiatu wynika, iż **622** osoby stosowały przemoc wobec **636** członków rodziny
- w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie z poradnictwa specjalistycznego w monitorowanym okresie skorzystało **175** osób, a **21** osób skorzystało z mieszkania w Punkcie Interwencji Kryzysowej,
- **22,50%** ankietowanych mieszkańców powiatu doświadczyło przemocy ze strony swoich bliskich-najczęściej była to przemoc fizyczna i psychiczna,
- **23%** ankietowanych mieszkańców przyznało się do stosowania przemocy wobec najbliższych,
- **54%** badanych mieszkańców zna osoby, które doświadczają lub doświadczyły przemocy w rodzinie,
- do głównych przyczyn występowania tego problemu można zaliczyć: uzależnienia (alkoholizm i narkomania), bezrobocie i warunki socjalne,
- najczęściej występującą przemocą jest fizyczna i psychiczna, zaraz później ekonomiczna i seksualna,
- najczęściej przemocy w rodzinie doznają kobiety i dzieci,
- ponad **85%** osób objętych badaniem wie gdzie szukać pomocy, gdy jest się osobą doznającą przemocy lub jej świadkiem.

Podsumowując można stwierdzić, iż istniejący na terenie powiatu kętrzyńskiego problem przemocy w rodzinie wymaga wielotorowego podejścia na różnych poziomach interwencji wszystkich instytucji pomocowych. Niezbędne to jest, aby kompleksowo podejść do sytuacji w jakiej znajdują się rodziny uwikłane w przemoc. Bez wątpienia należy

systematycznie monitorować problem przemocy, edukować zarówno osoby pracujące z grupami ryzyka jak i profilaktycznie oddziaływać na dzieci i młodzież. Ważne jest również podnoszenie świadomości społecznej poprzez kampanie promocyjne i społeczne, jak również rozwijanie form wsparcia dla osób doznających przemocy oraz terapia dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

BIBLIOGRAFIA

Literatura zwarta i czasopiśmiennictwo

1. Badura-Madej W., *Przemoc w rodzinie, Interwencja kryzysowa i psychoterapia*, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2000;
2. Betlejewska M., *Podstawy badań społecznych*, Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa, 2008
3. Mellibruda J., *Przemoc domowa*, „Charaktery”, 1997, nr 9;
4. Tyszka Z., *Rodzina współczesna- jej geneza i kierunki przemian*, [w:] Ziemska M., *Rodzina współczesna* Wyd. UW, Warszawa 2001.
5. Ziemska M., *Rodzina współczesna*, Wyd. UW, Warszawa 2001.
6. Żebrowski J., *Współczesne przeobrażenia w funkcjonowaniu rodziny*, Wyd UG, Gdańsk 2002,

Akty prawne

Ustawa z dnia 10 czerwca 2010r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 842).

Strony internetowe

<http://www.niebieskalinia.pl/edukacja/podstawowe-informacje-o-przemocy/definicje>

<http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/8-rodzaj-przemocy>

<http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/30-cykle-przemocy-w-rodzinie>

Pozostałe źródła

Materiały Szkoleniowe- Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie- Olsztyn 2014r.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabela 1 Osoby stosujące przemoc (dane z Komendy Policji w Kętrzynie).....	12
Tabela 2 Liczba osób stosujących i doznających przemocy-ZI	15
Tabela 3 Uczestnicy programu korekcyjno-edukacyjnego.....	16
Tabela 4 Skierowani do programu w 2013r	16
Tabela 5 Przejawy przemocy	18
Tabela 6 Mity dotyczące zjawiska przemocy.....	24
Wykres 1 Osoby stosujące przemoc-dane z KPP w Kętrzynie	13
Wykres 2 Miejsce zamieszkania osób biorących udział w badaniu.....	17
Wykres 3 Pozycja na rynku pracy.....	17
Wykres 4 Przejawy przemocy.....	18
Wykres 5 Natężenie zjawiska przemocy.....	19
Wykres 6 Osoby doznające przemocy w rodzinie.....	20
Wykres 7 Czy znasz osoby, które doświadczają lub doświadczyły przemocy w rodzinie?.....	21
Wykres 8 Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy w rodzinie?.....	21
Wykres 9 Czy zdarzyło Ci się stosować przemoc wobec członków rodziny?.....	22
Wykres 10 Czy wiesz gdzie szukać pomocy, gdy jest się osobą doznającą przemocy lub jej świadkiem ?.....	23